

TC. GÜNEY EGE KALKINMA AJANSI

Ekonomik Araştırmalar ve Planlama Birimi

DİDİM İLÇE RAPORU

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	3
1.1 AMAÇ	3
1.2 KAPSAM.....	4
1.3 YÖNTEM	4
2. MEVCUT DURUM.....	5
2.1 GENEL BİLGİLER	5
2.2 NÜFUS ve DEMOGRAFİ	7
2.3 EĞİTİM.....	9
2.4 TARIM ve HAYVANCILIK	11
2.5 TURİZM ve İNŞAAT	14
3. DİDİM İLÇESİ GZFT ANALİZİ	17
4. GELİŞME STRATEJİLERİ	23
4.1 EKONOMİK GELİŞME STRATEJİLERİ.....	23
4.1.1 Tarım.....	23
4.2.2 Turizm.....	23
4.2 ALTYAPI ve SOSYAL GELİŞME STRATEJİLERİ	24
5. YATIRIM ve PROJE ÖNERİLERİ	24
6. KAYNAKLAR	25

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. 2025 Yılında Nüfusun Kentsel ve Kırsal Dağılımı, 2010.....	6
Tablo 2. Didim Belde/Köy ve İlçe Merkezi Nüfusu, 2011	7
Tablo 3. Didim Belde ve Köylerin Nüfusu	7
Tablo 4. Nüfusun Yaş Gruplarına Dağılımı, 2011	8
Tablo 5. İlçe Nüfusunun Kayıtlı Olduğu İllere Göre Dağılımı, 2011	8
Tablo 6. Okuma Yazma Durumu, Cinsiyet ve Yaş Grubuna Göre İlçe Nüfusu, 2011	9
Tablo 7. Didim Meyve Üretim Miktarları, 2010.....	12
Tablo 8. Didim Sebze Üretim Miktarları, 2010	12
Tablo 9. Didim Tarla Ürünleri Üretim Miktarları, TÜİK, 2010.....	13
Tablo 10. Didim İlçesi Hayvan Varlığı, TÜİK, 2010	13
Tablo 11. Didim İlçesi Tesislerin Türlerine Göre Dağılımı	15
Tablo 12. Didim İlçe GZFT Toplantısı Katılımcıları	20
Tablo 13. Didim İlçesi GZFT Analizi Tablosu	21

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Didim Nüfus Piramidi, 2011	9
Şekil 2. Nüfusun Bitirilen Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı, 2011.....	10
Şekil 3. Tarım Alanlarının Dağılımı, 2010.....	11

1. GİRİŞ

Bölge düzeyinde gelişmenin sağlanması için, ilçe kademesinden başlayan bir planlama sistemi oluşturulması gerekmektedir. Bu kapsamda, Güney Ege Kalkınma Ajansı tarafından 2012 yılı içinde bölgede ilçe düzeyinde araştırmaların gerçekleştirilmesi ve bu ilçe çalışmalarının tamamlanmasını müteakip il düzeyinde gelişme stratejilerinin oluşturulması planlanmıştır. GZFT analizleri ve öne çıkan sektörlerin belirlenmesi gibi çalışmaların girdi sağlayacağı bu strateji belgelerinde; kısa ve uzun vadede ilçelerin gelişmelerine yön verecek stratejiler ve ilçelerin üstünlüğe sahip oldukları alanlar belirlenecek; mevcut ve gelişmesi olası sektörlerde uzmanlaşmaları hedeflenecektir. Böylece, ilçe gelişme stratejileri, yerel kaynakları ve potansiyelleri harekete geçiren, kırsal kalkınmayı sağlayan ve ulusal plan ve programların gerçekleşmesini besleyen bir fonksiyonu da yerine getirecektir.

Ulusal ve Bölgesel gelişme amaç, hedef ve stratejileriyle uyumlu biçimde hazırlanan ilçe ölçekli gelişme stratejileri, hem yerel yönetimlerin kendi çalışmalarına katkı sağlayacak hem de yerelin istekleri, kapasiteleri ve tercihlerinin dikkate alındığı bölgesel planlar hazırlanmasını sağlayacaktır. İlçe gelişme planları, öncelikli olarak yerel kaynakların nasıl kullanılacağına dair planlama araçları olacaktır. Ayrıca, uzlaşa temelinde hazırlanacak olan yerel gelişme planları, yerel kurum ve kuruluşların ortak bir ürünü ve izlemesi gereken bir yol haritası olacaktır.

1.1 AMAÇ

İlçenin gelişmesi için yapılması gerekenleri; iktisadî ve sosyal açı ile altyapı ve çevre açısından irdeleyen özet bir çalışma olan bu belgenin amacı, ulusal ve bölgesel gelişme planlarının hedef ve politikaları ile uyumlu, ilçedeki kaynakların rasyonel kullanımını sağlayan, sürekli ve sürdürülebilir bir gelişmenin planlanmasıdır. Plan, ilçenin kendi kaynaklarına dayalı ve çevreye duyarlı gelişmesini, bu gelişmenin çevre yerleşimlere yayılmasını, ilçeler arasındaki ekonomik ve sosyal gelişmişlik farklarının en aza indirilmesini, insan kaynakları ile kurumsal kapasitenin geliştirilmesini ve kaynak kullanımında etkinliğin sağlanmasını esas almaktadır. İlçe için öngörülen hedef ve stratejiler bu bağlamda belirlenmiştir. Çalışmada yer alan mevcut durum analizi, ilçenin güçlü ve zayıf yönlerinin tespiti ve ilçe için fırsat ve tehdit yaratan çevresel ve konjonktürel koşulların analizi; kamu yöneticileri, özel sektör, toplum önderleri ve ilçede yaşayanlar için bir rehber niteliği taşıyacak ilçe ilgili kararların alınmasında yol gösterici olacaktır.

1.2 KAPSAM

Didim İlçesi'nin Merkez ile birlikte Akbük ve Akyeniköy Belde Belediyeleri olmak üzere 3 belediyesi ve bunlara bağlı 5 köyü bulunmaktadır. İlçenin üzerinde bulunduğu alan 402 km²,2011 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ne göre nüfusu 58.752'dir. Bu çalışma kapsamında; ilçe envanterinin çıkarılmasına, ilçenin güçlü ve zayıf yönleri ile ilçe için fırsat ve tehdit yaratan koşulların belirlenmesine yönelik mevcut durum analiz çalışmaları yapılmıştır. Daha sonra ilçenin kısa, orta ve uzun dönem hedefleri ve ilçeyi bu hedeflere götürecektir stratejileri oluşturma çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

1.3 YÖNTEM

Çalışma her aşamada birçok yöntem kullanılarak yürütülmüştür. Mevcut durumun belirlenmesi ve analizi aşamasında teknik yazın taraması, kurum ziyaretleri, yüz yüze görüşmeler ve öncülerle toplantılar gibi yöntemler kullanılmıştır. Bilgi kaynaklarının az oluşu, bilgi toplamada yaşanan sıkıntılar, elde edilen bilgi ve verilerin tutarsız ya da istenen niteliklerden uzak oluşu planlama sürecini olumsuz etkilemiş, gereksiz zaman ve enerji kayıplarına yol açmıştır. Ayrıca, aynı konuya ilişkin farklı kamu kurumlarından alınan kimi bilgiler arasında tutarlılığın olmadığı gözlenmiştir. Yerel kamu kurum ve kuruluşlarının yanında TÜİK ve SGK gibi kurumlardan da veri alınmıştır. İlçede, yerel yöneticiler, meslek odalarının ve kooperatiflerin, sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri, çiftçi, tüccar ve sanayiciler ile toplantılar yapılarak ilçenin sorunları, kapasiteleri ve potansiyelleri ile ilgili bilgi edinilmiştir.

2. MEVCUT DURUM

2.1 GENEL BİLGİLER

Batı Anadolu kıyısının İzmir Körfezi ile yaklaşık Akbük Körfezi arasında kalan Sisam ve Sakız Adalarını da içine alan bölgeye Antik Dönemde İyonya adı verilmiştir. İyonya'ya bağlı şehirlerden birisi de güneyde yer alan Milet-Didim olduğu bilinmektedir.

Didyma, Milet Kenti ile birlikte İonlar'ın, Persler'in, Romalılar'ın, Menteşeoğulları'nın ve Osmanlı'nın egemenliği altına girmiştir. Ancak Didim Cumhuriyet Dönemine kadar küçük bir Rum Köyü olarak varlığını sürdürmüştür. Kurtuluş Savaşı sonrası ise 1922 yılında bölgede yerleşim boşaltılmıştır. 1924 yılında bu bölgede başta Yunanlılar olmak üzere Balkan ülkelerinden gelen mübadiller iskân edilmiştir. Daha sonraları Hisar olarak adlandırılan Apollon Tapınağı çevresindeki yerleşim daha güneye taşınarak Yenihisar adını almıştır. 1980'li yıllarda başlayan turizm hareketi ile birlikte hızla gelişmeye başlayan belde 1991 yılında Yenihisar adı ile ilçe olmuştur. 1997 yılında ise Didim ismini almıştır (İlçe Kaymakamlık Brifingi, 2011).

Milet, Didyma Apollon Tapınağı, Priene, Techiussa, Myus ve Thebai gibi eşsiz değerlerde antik kentlere sahip olan ilçe, Aydın iline bağlı bir yerleşim merkezidir. Kuzeyi Söke Ovası; kuzey doğusu Bafa Gölü; güneyi, batısı ve doğusu Ege Denizli ile çevrili olan Didim bir yarımada görünümündedir. Didim'in çevre ile ulaşımı karayolu ile sağlanmaktadır. Şehir merkezi Aydın'a 103 km, İzmir'e 173, başkent Ankara'ya 700 km, Söke'ye 55 km ve Milas'a 80 km uzaklıktadır. Yüzölçümü 402 km^2 olan Didim'de arazi genellikle Akdeniz'e özgü olan maki bitki örtüsü ile kaplıdır. 6 alt bölgede toplam alanı 2.984 hektar, toplam planlama alanı ise 11.200 hektardır (İlçe Kaymakamlık Brifingi, 2011).

Didim, Aydın'ın batısında Kuşadası ile birlikte Söke merkezli etkileşim ve gelişme eğilimine sahiptir. Çevre Düzeni Planı'nın 2025 yılı projeksiyonuna göre bu etkileşim ve gelişim eğilimi devam edecektir. Ayrıca yine 2025 Çevre Düzeni Planı'na göre Aydın ilinde Didim, Kuşadası ile birlikte deniz ve kültür turizmi ile ön plana çıkararak odak noktası olacaktır (ÇDP, 2010).

Çevre Düzeni Planı'na göre Didim İlçesi'nin büyük bir bölümü "kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgesi" olarak ilan edilmiştir. Özel kanunlara tabi alanlarda, bu planla yeni kullanım kararı getirilmemiş olup, bu alanlarda, kırsal yerleşme alanları dışında diğer mevcut arazi kullanımı gösterilmiş ve bu bölgeler için resmi kurumlarca verilmiş olan, bu plana altlık teşkil eden kurum görüşleri, ulusal mevzuat ve taraf olduğumuz uluslararası sözleşmeler ile koruma altına alınarak koruma statüsü kazandırılmış alanlar, ekolojik değeri olan hassas alanlar, orman alanları ve tarım alanları işlenmiştir (ÇDP, 2010).

Didim İlçesi'nde, özel kanunlara tabi bu alanlar dışında, nazım ve uygulama planlarının yapımında bu planın ilke ve stratejilerine uyulacaktır. Didim, Aydın İli'ndeki en önemli turistik merkezlerden birisidir. Uluslararası kültür turizmi odak noktalarından Apollon Tapınağı ile Miletos Antik Kenti Didim'de bulunmaktadır. İlçe aynı zamanda hem yerli hem de yabancı turistler tarafından ilgi gören bir deniz turizmi merkezidir. Plan döneminde de bir kültür ve deniz turizmi odağı olarak gelişmeye devam edecektir (ÇDP, 2010).

Aydın-Muğla-Denizli Planlama Bölgesi'nde bulunan Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ve Turizm Merkezleri statüsündeki 8 alandan ikisi Didim'de bulunan Akbük Turizm Merkezi ve Didim Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi'dir. Planlama Bölgesi'nde bulunan önemli 6 doğa alanından ikisi yine Didim sınırları içinde yer alan Bafa Gölü ve Akbük Kıyıları olmuştur (ÇDP, 2010).

Planlama Bölgesi'nde altı adet turistik tur güzergâhı belirlenmiştir. Bununla birlikte, bölge genelinde turistik potansiyelleri birbirine bağlayan tüm yolların bu şekilde değerlendirilmesi önerilmektedir. Bu güzergâhlardan birisi ise Didim'i de içine almaktadır: Planlama Bölgesi'nin batı sahil kesiminde, Kuşadası İlçesi'nden başlayarak, Güzelçamlı Milli Parkı, Büyük Menderes Deltası ve çevresinden, Bafa Gölü'ne ve bu noktadan sonra Milas İlçe Merkezi ulaşmaktadır. Bu güzergâhın bir kolu da Didim-Akbük ile Milas-Güllük arasında bulunmaktadır. Bu güzergâh hem deniz hem doğa hem de kültür turizmi odaklıdır (ÇDP, 2010).

Didim İlçesi, Batıköy ve Akköy'ü içine alan Büyük Menderes Deltası Önemli Kuş Alanları, Bafa Gölü Önemli Kuş Alanları ve Batı Menteşe Dağları Önemli Bitki Alanları ile ekolojik açıdan hassas önemli doğa alanlarının yer aldığı bir bölgede kalmaktadır. Ekolojik açıdan hassas olan bu bölgelerde korunma-kullanma dengesinin, Didim'de gelişmeye devam edecek olan turizm sektörü ile eşgüdüm halinde olacak şekilde sağlanması gerekmektedir. Didim İlçe Merkezi kentsel nüfusu 280.000 kişi olarak kabul edilmiştir. Buna göre Didim ilçesi bütününde çevre düzeni planı hedef yılı olan 2025'de oluşması öngörülen nüfuslar aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 1. 2025 Yılında Nüfusun Kentsel ve Kırsal Dağılımı, 2010

Kentsel	Kırsal	Toplam
373.000	9.560	382.560

Kaynak: 1/100.000 Ölçekli Aydın Denizli Muğla Çevre Düzeni Planı

Akbük Beldesi

Akbük Beldesi'nin büyük bir bölümü turizm merkezi statüsüne sahiptir. Akbük Didim İlçesi'nin ikinci konut gelişimi ile ön plana çıkan bir beldesidir. Plan döneminde de bu kimliği ile gelişmeye devam edeceği belirtilmektedir. Akbük Beldesi'nde 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planı hedef yılı olan 2025'de oluşması öngörülen nüfus 75.000 kişi olarak kabul edilmiştir (ÇDP, 2010).

Akyeniköy Beldesi

Akyeniköy Didim İlçesi'nin kuzeyinde yer alan kırsal nitelikli bir beldedir. Bafa Gölü ve Büyük Menderes Deltası arasında yer alan yerleşim ekolojik açıdan hassas bir noktada bulunmaktadır. Assesos Antik Kenti beldede yer almaktadır. Akyeniköy Beldesi tarım arazileri ile çevrilidir. Bu nedenle, beldenin plan döneminde tarım sektörünün ön planda olduğu bir kimlikle gelişmesi desteklenirken; turizm potansiyelinin de değerlendirilmesi önerilmektedir.

Akyeniköy Beldesi'nde 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planı hedef yılı olan 2025'de oluşması öngörülen nüfus 18.000 kişi olarak kabul edilmiştir. Mevcut imar planı kapasitesinin plan döneminde oluşması beklenen nüfusa yeterli olmadığı beldede yeni kentsel gelişme alanları önerilmiştir (ÇDP, 2010).

2.2 NÜFUS ve DEMOGRAFI

TÜİK ADNKS verilerine göre 2011 yılı itibariyle ilçenin toplam nüfusu 58.752'dir. Nüfusun yaklaşık %80'i ilçe merkezinde yaşarken %20'lik kısmı ise belde ve köylerde yaşamını sürdürmektedir. Yıllardan yıla Didim nüfusunda belirgin bir artış olduğu gözlenmektedir. Didim'in en popüler turizm merkezlerinden birisi olduğu göz önüne alındığında yaz aylarında nüfusu 300 binlere ulaştığı bilinmektedir. Didim'de yoğunlukta bulunan ikincil konutlar ve oteller bu yoğunluğu karşılamaktadır. ADNKS verileri incelendiğinde ilçenin kayıtlı merkez nüfusu yıllara göre hızla artış gösterirken belde ve köy kayıtlı nüfuslarında artış göze çarpmaktadır.

Tablo 2. Didim Belde/Köy ve İlçe Merkezi Nüfusu, 2011

	il/ilçe merkezi			Belde/Köy			Toplam			
	Aydın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
2011		46.571	23.946	22.625	12.181	6.243	5.938	58.752	30.189	28.563
2010		43.474	22.490	20.984	11.656	5.983	5.673	55.130	28.473	26.657
2009		41.246	21.341	19.905	11.567	5.983	5.584	52.813	27.324	25.489
2008		39.183	20.468	18.715	11.758	6.060	5.698	50.941	26.528	24.413

Kaynak: TÜİK, Veritabanları, ADNKS Sonuçları

ÇDP'na göre 2025 yılında nüfusun toplam 373 bine ulaşması beklenmektedir. Didim'in iki beldesi olan Akköy ve Akyeniköy dışında 5 köyü bulunmaktadır. Bu köyler Yalıköy, Denizköy, Akköy, Balat ve Batıköy'dür. 2010 yılı verilerine göre Didim'e bağlı belde ve köylere ait nüfuslar ise aşağıdaki gibidir:

Tablo 3. Didim Belde ve Köylerin Nüfusu

Akbük	Akyeniköy	Akköy	Balat	Batıköy	Denizköy	Yalıköy
4.069	2391	1069	1.110	198	960	1.859

Kaynak: Didim Kaymakamlık Brifingi, 2010

Didim ilçesinin nüfus yapısı yakından incelendiğinde ve 2011 yılı nüfus verilerine göre yaş gruplarının aşağıdaki gibi dağıldığı görülmektedir. Buna göre nüfusun çoğunluğu genç ve orta yaş aralığında bulunmaktadır. Nüfusun %20'si 15 yaşın altında kalırken, %45'i ise 15 ile 45 yaş aralığındadır. 65 yaş ve üzerinde ise sadece nüfusun %0,8'i yer almaktadır.

Tablo 4. Nüfusun Yaş Gruplarına Dağılımı, 2011

Yaş grubu	Toplam	Erkek	Kadın
0-4	4.183	2.196	1.987
5-9	3.927	2.021	1.906
10-14	4.282	2.176	2.106
15-19	3.988	2.121	1.867
20-24	4.213	2.075	2.138
25-29	4.807	2.392	2.415
30-34	5.184	2.699	2.485
35-39	4.629	2.394	2.235
40-44	4.029	2.064	1.965
45-49	4.323	2.225	2.098
50-54	3.894	1.984	1.910
55-59	3.816	1.981	1.835
60-64	2.866	1.460	1.406
65-69	1.985	1.104	881
70-74	1.242	685	557
75-79	774	379	395
80-84	432	174	258
85-89	136	47	89
90+	42	12	30
Toplam	58.752	30.189	28.563

Kaynak: TÜİK Veritabanları, ADNKS Sonuçları

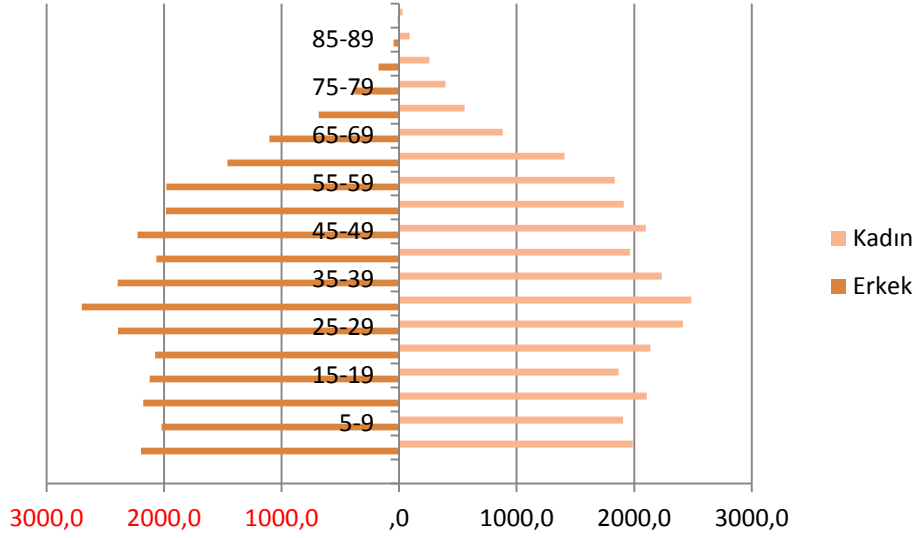
Turizm kenti olan ve ikincil konut yoğunluğu fazla olan Didim'de yaşlı nüfusun bulunması beklenirken aldığı yoğun göç sonucunda genç nüfusun çoğunlukta olduğu görülmektedir. Buna göre en çok göç aldığı şehirler incelendiğinde ise başta Adıyaman, Denizli ve Ankara olmak üzere Türkiye'nin özellikle doğu bölgelerinden çok yoğun bir göç hareketi gözlenmektedir.

Tablo 5. İlçe Nüfusunun Kayıtlı Olduğu İllere Göre Dağılımı, 2011

Aydın	Adıyaman	Denizli	Ankara	İzmir	Çorum	Muş	Samsun	Şanlıurfa	Diyarbakır	Ağrı	İstanbul
18.292	1.992	1.918	1.715	1.584	1.565	1.434	1.358	1.244	1.151	1.133	1.132

Kaynak: TÜİK Veritabanları, ADNKS Sonuçları

Didim ilçesinin genel nüfus yapısı yaş grupları ve cinsiyetlere göre incelendiğinde genç nüfusun ağırlıkta olduğu görülmektedir. Didim'de mevcut genç nüfusun bugünde ve gelecekte gerekli ihtiyaçlarına ve yaz aylarında katlanan nüfusuna göre değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

Şekil 1. Didim Nüfus Piramidi, 2011
Kaynak: TÜİK, Veritabanları, ADNKS Sonuçları

2.3 EĞİTİM

Didim'in 2010 yılı verilerine göre 51.405 olan nüfusunun eğitim açısından incelenmesine okuma yazma oranları ile başlandığında okuma yazma bilmeyenlerin tüm nüfusa oranı % 3 olduğu görülmektedir. Okuma yazma bilmeyenlerin % 84'ünü ise kadınlar oluştururken; okuma yazma bilmeyenlerin %48'ini ise 65 yaş ve üstü yaş grubu oluşturmaktadır.

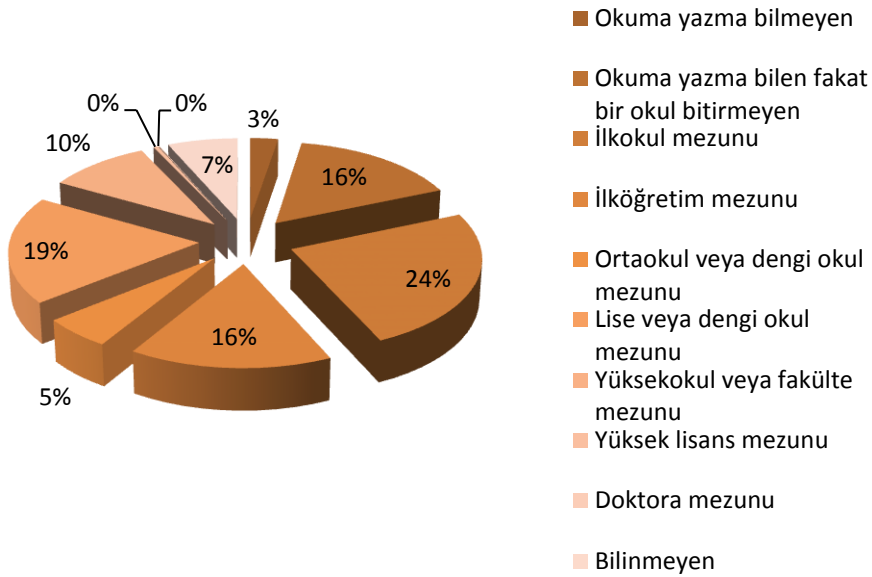
Tablo 6. Okuma Yazma Durumu, Cinsiyet ve Yaş Grubuna Göre İlçe Nüfusu, 2011

Yaş grubu	Cinsiyet	Okuma yazma bilmeyen	Okuma yazma bilen	Bilinmeyen	Toplam
6-13	Erkek		3.305	12	3.317
	Kadın		3.108	21	3.129
14-17	Erkek	3	1.657	14	1.674
	Kadın	3	1.533	18	1.554
18-21	Erkek	6	1.358	63	1.427
	Kadın	11	1.280	67	1.358
22-24	Erkek	6	1.154	103	1.263
	Kadın	25	1.181	90	1.296
25-29	Erkek	20	2.014	250	2.284
	Kadın	38	2.103	108	2.249
30-34	Erkek	14	2.406	199	2.619
	Kadın	29	2.242	82	2.353
35-39	Erkek	15	2.185	145	2.345
	Kadın	32	2.019	95	2.146
40-44	Erkek	8	1.870	100	1.978
	Kadın	28	1.761	85	1.874
45-49	Erkek	14	2.012	139	2.165
	Kadın	72	1.780	139	1.991

50-54	Erkek	15	1.776	134	1.925
	Kadın	85	1.564	160	1.809
55-59	Erkek	17	1.688	191	1.896
	Kadın	113	1.436	195	1.744
60-64	Erkek	17	1.174	177	1.368
	Kadın	138	958	196	1.292
65 +	Erkek	78	1.823	355	2.256
	Kadın	566	1.274	253	2.093
Toplam		1.353	46.661	3.391	51.405

Kaynak: Kaynak: TÜİK Veritabanları, ADNKS Sonuçları

İlçe nüfusunun eğitim durumu incelendiğinde nüfusun %24,5'inin ilkokul mezunu; % 19'unun lise ve dengi okullardan mezun olduğu görülmektedir. Yüksekokul veya dengi okul mezunu, yüksek lisans mezunu ve doktora mezunu kişilerin toplam nüfusa oranı ise sadece % 10'dur. Aşağıdaki grafikte Didim nüfusunun eğitim durumuna göre dağılımı gösterilmektedir.

Şekil 2. Nüfusun Bitirilen Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı, 2011

Kaynak: TÜİK, Veritabanları, ADNKS Sonuçları

İlçe merkezinde biri özel olmak üzere 8 ilköğretim okulu, 4 ortaöğretim okulu bulunmaktadır. 2011 verilerine göre ilçe merkezinde 5.147'si ilköğretim öğrencisi, 2.195'i ise ortaöğretim öğrencisi olmak üzere toplam 7.342 öğrenci bulunmaktadır. Bununla birlikte Akköy'de taşıma merkezi olan ve toplam 130 öğrenciye, Akyeniköy'de 248 öğrenciye, Akbük'te 431 öğrenciye, Denizköy'de 148 öğrenciye, Yalıköy'de 365 öğrenciye eğitim veren ilköğretim okulları bulunmaktadır. Balat'ta ise 72 öğrenciye ilk 5 sınıf eğitimi verilirken Balat'ın 6., 7. Ve 8. Sınıfları ile Batıköy'ün tüm öğrencileri Akköy'de taşınmalı eğitim görmektedir.

Ortaöğretim için ise ilçede 4 orta dereceli okul bulunmaktadır. Bunların ikisi Anadolu Lisesi, ikisi ise meslek liseleridir. Orta öğretimde toplam 2.195 öğrenci eğitim görmektedir. Meslek liselerinde 'Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü, Denizcilik Bölümü, Muhasebe ve Finansman Bölümü, Bilişim Teknolojileri Bölümü, Büro Yönetimi ve Sekreterlik Bölümü, Otelcilik ve Turizm Bölümü' bulunmaktadır.

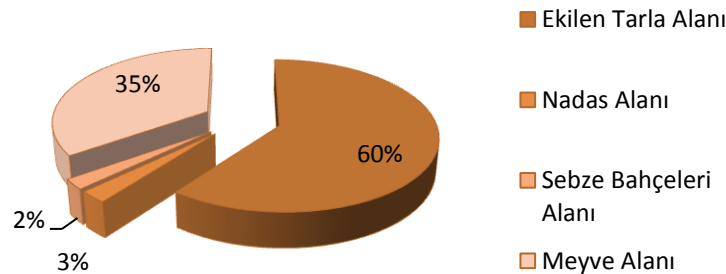
İlçede Adnan Menderes Üniversitesi Didim Meslek Yüksekokulu 2005-2006 yıllarında faaliyetlerine başlamıştır. Yüksekokulda 'Ağırlama Hizmetleri, Turizm ve Seyahat Hizmetleri ve Aşçılık' programları eğitim vermektedir. Yüksekokulda 25'i akademik, 12'si idari personel olmak üzere toplam 49 kişi görev yapmaktadır.

İlçede yaygın eğitim kurumları Halk Eğitim Merkezleri ve Mesleki Eğitim Merkezi ilçenin eğitim ihtiyacını karşılamaktadır. Eğitimlerde okuma-yazma kurslarından bilgisayar kurslarına kadar, taktarımasından kalorifer ateşçiliğine kadar birçok eğitim verilerek ilçe sakinlerinin ihtiyaçlarına cevap verilmektedir.

İlçe okullarında spor sahası ve spor salonu eksikleri ön plana çıkarken, birçok alanda öğretmen açığı göze çarpmaktadır. Didim İlçesinin sürekli göç alan bir ilçe olduğu göz önünde bulundurulduğunda eğitim alınındaki eksikler de karşılaşılan sorunlar arasındadır.

2.4 TARIM ve HAYVANCILIK

Didim ekonomisinin yıllardır tarım ve turizme dayanmakta olduğu bilinirken tarım son yıllarda ilçede yoğunluğunu yitirmektedir. Didim toplam arazi varlığı 24.224 hektardır. Bu alanın yaklaşık yarısı tarımsal arazi olarak tanımlanmıştır. Geriye kalan arazinin ise büyük bir kısmı çayır ve meradır. Tarımsal arazinin ise %60'ı ekilen arazi iken, %35'i meyve alanı, geriye kalan arazi ise nadas ve sebze alanıdır.

Şekil 3. Tarım Alanlarının Dağılımı, 2010
Kaynak: TÜİK, Veritabanları, Tarım İstatistikleri

Bu oranlardan da görüldüğü üzere Didim'de meyve üretimi tarımsal üretimin başında gelmektedir. Buna göre ilçede en yoğun üretilen meyvelerin başında zeytin gelmektedir. İlçede yetiştirilen

zeytinin körfezde yetişen zeytinden daha kaliteli ve lezzetli olduğu belirtilmiştir. Didim ilçesi Akdeniz Zeytin ve Zeytin Üreticileri Birliği'ne üyedir. İlçede zeytin üretimi fazla olmasına rağmen bir işleme tesisi bulunmamaktadır ve üretim Gemlik ve Akhisar bölgelerine gönderilmektedir. İlçenin önde gelenlerinin görüşü doğrultusunda kurulacak bir işleme tesisinin verimli çalışabileceği düşünülmektedir; turizm yoğun bir ilçe olan Didim'de sanayileşmenin de engellenmesi gerektiği düşünülmektedir. Didim'de üretilen meyveler zeytinden sonra incir, satsuma, limon ve üzüm yoğunluktadır.

Tablo 7. Didim Meyve Üretim Miktarları, 2010

Ürün adı	Toplu meyveliklerin alanı(dekar)	Üretim(ton)	Ağaç başına ortalama verim(kg)
Zeytin (Yağlık)	38.280	3.394	10
İncir	135	142	40
Satsuma	50	95	30
Limon	2.400	88	35
Üzüm (Sofralık)	100	70	700

Kaynak: TÜİK, Veritabanları, Tarım İstatistikleri

Didim'de en fazla üretilen sebzelerin başında kavun ve domates gelmekle birlikte yoğun verim ve kâr elde edilememektedir. Kavun ve domatesi; karpuz, biber ve sofralık hıyar izlemektedir. Bu sebzeler ilçe pazarlarında ve çevre ilçelerin kullanımına sunulmaktadır.

Tablo 8. Didim Sebze Üretim Miktarları, 2010

Ürün Adı	Üretim (Ton)
Kavun	1.400
Domates (Sofralık)	1.250
Karpuz	900
Biber (Sivri)	300
Hıyar (Sofralık)	200

Kaynak: TÜİK, Veritabanları, Tarım İstatistikleri

Didim'in zeytinden sonra en fazla verim ile ürettiği ürünler tarla ürünleridir. Bunların başında pamuk gelmektedir. Pamuk üretimi ile ismini duyuran Söke İlçesi'nin komşusu olan Didim'de de pamuk üretimi yaygındır. Hatta Sökeliler'in pamuk tarlalarının birçoğunun Didim sınırları içinde olduğu bilinmektedir. Bu pamuklar Söke'de işlenmekte veya pazarlanmaktadır. Didim'in pamuk üretiminden elde ettiği kâr çok azdır. Fakat zeytinde olduğu gibi pamuk üretiminde de iyi tarım uygulamalarının arttığı bilinmektedir. İyi tarım uygulamalarının Didim'de son yıllarda artış gösterdiği bilinmekte ve diğer işletmelere de örnek teşkil etmesi beklenmektedir.

Didim'de tarıma dayalı sanayinin gelişmediği görülmektedir. Bunun nedeni ilçede gelişmiş olan turizm sektörünün sanayileşmeden zarar göreceği, çevre kirliliğine yol açacağı düşünülmesidir. İlçenin kanaat önderleri halen ilçeyi tarım için yatırım yapılabilecek bir bölge olarak görmemektedir.

Tablo 9. Didim Tarla Ürünleri Üretim Miktarları, TÜİK, 2010

Ürün Adı	Hasat Edilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Verim (kg/da)
Pamuk (Kütlü)	28.000	10.885	389
Pamuk (Lif)	28.000	4.144	148
Pamuk Tohumu (Çiğit)	28.000	6.444	230
Buğday (Diğer)	21.150	5.180	245
Yulaf (Dane)	8.741	2.185	250

Kaynak: TÜİK, Veritabanları, Tarım İstatistikleri

Didim'in turizm yoğun bir ilçe olması hayvancılığı da etkilemektedir. Gerek hayvanların modern tesislerde bakılmaması ve küçük işletmeler tarafından bakıldığı için çevreye koku ve kirlilik açısından sorun yaratması, gerekse yine turizmin yol açtığı betonlaşma dolayısıyla mera alanlarının hızla azalması ile birlikte hayvan ayları da yıllara göre azalmış ve halkın hayvancılıktan gelir elde edememesine yol açmıştır. Üretilen süt miktarlarına baktığımız zaman Aydın'ın diğer ilçeleri arasında çok gerilerde kaldığı göze çarpmaktadır.

Tablo 10. Didim İlçesi Hayvan Varlığı, TÜİK, 2010

Hayvan Adı	Yetişkin	Genç-Yavru	Toplam	Sağılan hayvan sayısı (baş)	Süt (Ton)
Siğir (Kültür)	1.663	1.015	2.678	950	3.765,16
Siğir (Melez)	293	146	439	184	498,64
Siğir (Yerli)	33	0	33	24	33,528
Koyun (Yerli)	7.756	1248	9004	5182	435,322
Keçi (Kıl)	3.062	700	3.762	1.972	210,744
Koyun (Merinos)	424	122	546	238	11,642

Kaynak: TÜİK, Veritabanları, Tarım İstatistikleri

Didim'de tarım ve hayvancılık alanında yapılan faaliyetlerden birisi de balıkçılıktır. İlçede yer alan balık yetiştirme ve işleme tesisleri, yurtdışına ihracat yaparak ilçeye hatırı sayılır gelir sağlarken yine turizm bölgesi olması nedeniyle tepkilerle de karşılaşmaktadır. Buna göre deniz kirliliğine yol açması nedeniyle balıkçılığın geliştirilemeyeceği belirtilmektedir.

İlçede tarım potansiyelinin var olduğu fakat turizm nedeniyle bu potansiyelin göz ardı edildiği gözlenmektedir. Buna göre betonlaşma nedeniyle çayır ve meraların azalması, hayvancılığın terkedilmesi gibi sorunlarla karşılaşmaktadır. İlçenin tarım alanındaki en büyük sorunu diğer ilçelerdeki gibi tarım planlaması ve şehir planlamasının olmaması ile birlikte turizm bölgesi ilan edilmesi dolayısıyla çayır-mera alanlarının betonlaşması, çiftçilerin tarım alanlarını satmaları gibi nedenlerle çeşitli gelişmelerin de önüne geçilmesidir.

Bu noktada ilçenin hem turizm faaliyetlerini çeşitlendirmesi hem de tarımdan gelir elde edebilmesi adına agro-turizm ilçe kanaat önderleri tarafından da önerilmektedir. İlçede son yıllarda gelişen iyi tarım uygulamaları, hali hazırda var olan tarım ve turizm altyapıları kullanılarak böyle bir çeşitlendirmeye gitmenin bölgeye büyük katkısı olacağı düşünülmektedir. Özellikle zeytin-zeytinyağı ile üzüm-şarap üretimleri ve hasatlarının turistler için ilgi çekici olacağı düşünülmektedir.

2.5 TURİZM ve İNŞAAT

İlçe 90 km'lik sahil şeridi ile Türkiye'nin önde gelen tatil bölgelerinden birisidir. İlçe Türkiye'nin ilk turizm merkezlerinden birisi olması sonucu 1980'lerde patlak veren turizm sektörü ile plansız ve hedefsiz şekilde aniden turizmle iç içe yaşamaya başlamıştır. Bunun sonucunda ise şu anda kalitesiz, verimsiz hizmet sektörü ve betonlaşmış çevresi ile sıkışmış durumdadır. İlçenin birçok kültürel ve tarihi zenginliğe, doğal güzellikler ile çeşitli potansiyellere sahip olması bu gidişatı değiştirememiştir.

Didim sadece deniz-kum-güneş turizmine yönelmiş her şey dâhil sistemi ile ucuzcu turistler ve binalar kentine dönüşmüştür. Buna göre inşaat sektörünün şu anki durumu ele alınırsa ÇDP'na göre 2025 yılında 373.000'e ulaşacak olan toplam nüfusun karşılanması için gerekli konut sayısının Didim'de çok gelişmiş olan inşaat sektörüyle rahatlıkla karşılanabileceği fakat şehir planlamasının yapılamaması nedeniyle çarpık kentleşmenin devam edeceği görüşü ilçe sakinlerinde hâkimdir. Atıl durumda bulunan ve yaz aylarında dolan ikincil konutlar dışında yapımı tamamlanmış fakat satın alınmamış sayısız konut bulunmaktadır. Nüfus yoğunluğu ile paralel olarak çarpık kentleşme ve atıl durumda bulunan konutlar bir turizm kenti olan Didim'in kentsel dokusuna zarar vermekte ve görüntü kirliliği yaratmaktadır.

Didim; Kuşadası ve Bodrum gibi iki önemli turizm merkezine yakınlığı, Meryem Ana gibi önemli bir kültürel merkeze olan yakınlığı dolayısıyla şanslı olsa da yollarının bozuk olması, anayola olan uzaklığı dolayısıyla bu şansını iyi kullanamamaktadır. Öyle ki son yıllarda seyahat acentaları dahi Didim'i tur güzergâhlarından çıkarma yoluna başvurmuşlardır.

Didim'de ticaret ve hizmet birimlerinin yoğunlaştığı iki merkez şehir merkezi ile Altinkum kıyı şerididir. Şehir merkezinde genelde ticari işletme ve kamu kuruluşları yer alırken, kıyı şeridinde ise genellikle turistik tesisler yer almaktadır. İlçe toplam 17.108 yatak kapasitesi ile turizm sektörüne pazarlama sunabilmektedir. Fakat bu yatak sayısının büyük bir kısmı ancak yüksek turizm sezonlarında pazarlanabilmektedir.

Tablo 11. Didim İlçesi Tesislerin Türlerine Göre Dağılımı

Tesis Türü	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Bakanlık İşletme Belgeli Tesisler	15 (1 adet Yat Limanı)	2.041	4.443
Belediye Belgeli	189	5.511	12.665
Yatırım Belgeli Tesisler	7	1.190	2.764
Toplam	211	8.742	19.872

Kaynak: Didim Kaymakamlık Brifingi, 2011

Didim’de turizmin ele alınması yaptığımız araştırma sonuçlarına göre büyük bir sorun teşkil etmektedir. Turizmciler ilçenin altyapı sorunlarından şikâyetçi olurken ayrıca tanıtım ve turizm çeşitlendirme sorunlarının yaşandığı gözlenmektedir. Didim deniz-kum-güneş turizmi ve Milet Antik Kenti, Didyma Apollon Tapınağı ve Priene Antik Kenti gibi kültürel zenginlikleri ile ancak kitle turizmine hizmet vermektedir. Didim, turizmin çeşitlendirilmesi ile turizmin dört mevsime yayılması ve gelen turistlerin profillerinin iyi yönde değiştirilmesi açısından önemli bir değişikliğe ihtiyaç duymaktadır ve bu değişikliği gerçekleştirebilecek birçok potansiyele ev sahipliği yapmaktadır. Örneğin agro-turizm, doğa turizmi, sörf ve kitesörf gibi alternatif turizm alanlarında marka olabilecek güce sahiptir. Böylelikle turizmden elde edilen gelir artacak ve Didim’de yapılan alternatif turizm yatırımları ile kentin çehresi de değişip gelişecektir. Özellikle turist profilinin değişmesi ve geliştirilmesi açısından bu çalışmalar büyük önem taşımaktadır. Son yıllarda gelen turist sayısında artış olurken gelir miktarındaki azalış turist profilinin alt kademelerde olmasından kaynaklanmaktadır. Buna göre turizmin çeşitlendirilmesi ve daha özel alanlarda konsept turizm anlayışının yerleştirildiği ve her şey dahil sisteminden uzaklaşıldığı takdirde zamanla bu sorunun üzerinden gelinebileceği düşünülmektedir.

İlçe çok önemli bir deniz ulaşım merkezi olma özelliği taşımaktadır. Fakat bu özelliğini verimli kullanamamaktadır. Son yıllarda kurulan Türkiye’nin en büyük, Avrupa’nın ise en büyük marinalarından birisi olan D-Marin’in kurulduğundan bu yana hedeflediği turist sayısına ulaşamadığı, yat bağlama ve yatak kapasitesini verimli kullanamadığı bilinmektedir. Bunun nedeni ise Didim’in yurtdışında yeterli tanınmaması ve turistlerin ilgisini çekmemesine bağlanmaktadır.

Didim’de önerilen turizm çeşitlerinden birisi de sörf olmuştur. Birçok yerli ve yabancı turist son yıllarda sörf eğitimi almak ve tatillerini sörf yaparak geçirmek için çeşitli turizm merkezlerini tercih etmektedirler. Didim’de de sörf yapmaya uygun hava ve deniz koşulları bulunmakla birlikte bu spor için önemli olan altyapıyı oluşturacak sörf kulüpleri de ilçede mevcuttur. Bunun tanıtımının yapılması ve konaklama hizmetleri ile birlikte turistlere sunulması doğrultusunda Didim’in ziyaretçi sayısının artacağı düşünülmektedir.

Zeytin ve üzüm üretiminde deneyimi olan Didim'in turizm potansiyeli ile birlikte ele alındığında agro-turizmin Didim'in turizm çehresini değiştirmek ve geliştirmek için önemli olduğu belirtilmektedir. Buna göre ilçede çiftliklere, organik tarıma, iyi tarım uygulamalarına, zeytinyağı ve şarap üretim atölyelerine yapılacak yatırımların ve bu çiftliklerin konaklama tesislerine entegre edilmesi doğrultusunda Didim için önemli bir adım atılacağı düşünülmektedir. Didim'in kültürel ve doğal güzellikleri de agro-turizm için önemli bir girdi oluşturacaktır.

Aydın-Denizli-Muğla Planlama Bölgesi'nde belirlenen altı adet turistik tur güzergahtan birisi Planlama Bölgesi'nin batı sahil kesiminde, Kuşadası İlçesi'nden başlayarak, Güzelçamlı Milli Parkı, Büyük Menderes Deltası ve çevresinden, Bafa Gölü'ne ve bu noktadan sonra Milas İlçe Merkezi'ni içine alan güzergâhtır. Bu güzergâhın bir kolu da Didim-Akbük ile Milas-Güllük arasında bulunmaktadır. Bununla birlikte, bölge genelinde turistik potansiyelleri birbirine bağlayan tüm yolların bu şekilde değerlendirilmesi önerilmektedir. Bu güzergâh hem deniz hem doğa hem de kültür turizmi odaklıdır (ÇDP, 2010).

Didim İlçesi, Batıköy ve Akköy'ü içine alan Büyük Menderes Deltası Önemli Kuş Alanları, Bafa Gölü Önemli Kuş Alanları ve Batı Menteşe Dağları Önemli Bitki Alanları ile ekolojik açıdan hassas önemli doğa alanlarının yer aldığı bir bölgede kalmaktadır. Ekolojik açıdan hassas olan bu bölgelerde korunma-kullanma dengesinin, Didim'de gelişmeye devam edecek olan turizm sektörü ile eşgüdüm halinde olacak şekilde sağlanması gerekmektedir (ÇDP, 2010).

Çevre Düzeni Planı'na göre Didim ilçesinin 2023 yılında sektörel dağılımının %70'ini turizm ve inşaatı içine alan hizmetler sektörü oluşturacaktır. İlçe istihdam, tarım ve turizm planlamalarının da bu oranlar göz önünde bulundurularak yapılması gerekmektedir.

3. DİDİM İLÇESİ GZFT ANALİZİ

Didim İlçe GZFT çalışması 17 Nisan 2012 tarihinde Didim Ticaret Odası Meclis Salonu'nda İlçe Kaymakamı, Merkez ve Belde Belediye Başkanları, İlçe Tarım Gıda ve Hayvancılık Müdürü, İlçe Millî Eğitim Müdürü, İlçe Sağlık Grup Başkanı, Turizm Dernekleri, diğer kamu kurum ve kuruluşları temsilcilerinin katılımlarıyla gerçekleştirilmiştir. Didim İlçesi GZFT analizi sonucunda ilçenin turizm, tarım, tarıma dayalı sanayi, inşaat, sosyal ve kültürel, ulaşım ve alt yapı durumunu ve sorunlarının görebileceği verimli bir çalışma gerçekleştirilmiştir.

Ortaya çıkan sonuçlar turizm ve inşaat, tarım, tarıma dayalı sanayi ve hayvancılık ve sosyo-kültürel durum olmak üzere üç başlıkta incelenmiştir. Daha sonra GZFT analizi tablosu ekte yer almaktadır.

TURİZM ve İNŞAAT:

İlçe 90 km'lik sahil şeridi, mavi bayrak kriterli koyları ve sahilleriyle Türkiye turizminin önde gelen destinasyonlarından birini oluşturmaktadır. Didim, sadece güneş-kum-deniz turizmi değil, aynı zamanda doğa, spor, av, kültür turizmi yönünden de zengin olanaklara sahiptir. Bu yönden alternatif turizmde marka yaratacak sürdürülebilir turizm konseptine açıktır. Aynı zamanda kongre turizmi ile birleştirilebilecek spor turizmi olanaklarının değerlendirilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, ilçenin rüzgârlı koyları ve D-Marin sayesinde yelken ve sörf turizmine de olanak sağlayacağı belirtilmektedir. Tüm bu olanakların ve güçlü yanların yanı sıra ilçede turizm açısından bazı sorunlar da bulunmaktadır. Turizmde planlama eksikliği, kaynak yetersizliği ve imkânların yeterince verimli kullanılmaması turizmin başlıca zayıf yanları arasındadır. Bakımsız ve çevre düzenlemesi yapılamamış tarihi dokuların varlığı sebebiyle tarihi turistik dokular ve sit alanları turizmin hizmetine sunulamamaktadır. Turizm işletmeleri profesyonellik açısından yetersiz kalmaktadır ve çalışanların turizme gerekli özeni göstermediği dikkat çekmektedir. Turizm sektöründe çalışan personelin kalifiye olmaması ve bölgeyi yeterince tanımaması sebebiyle işletmelerin kalitesinin düştüğü gözlenmektedir. İlçe için önemli fırsatlardan biri olarak görülen alternatif turizm türlerinden spor turizmine yönelik herhangi bir tesis bulunmamaktadır. Turizmin gelişmesi için en

önemli kriterlerden biri olan ulaşımda eksiklikler bulunmaktadır. Bordum Havaalanı ile Didim arasındaki yolun düzeltilmesi ve yenilenmesi gerekmektedir.

Didim turizmi için en önemli sorunlardan bir diğeri ikinci konut sorunudur. İkinci konutlar sebebiyle ilçede kontrolsüz ve aşırı betonlaşma kendini göstermektedir, aynı zamanda bu konutların sezonluk ya da dönemlik kiraya veriliyor olması turizm işletmelerinin önünü kapatmakta ve kazancını azaltmaktadır. Bu soruna yönelik ikinci konutların turizm sektörünün içine çekilmesine yönelik bir devre mülk sistemi uygulamasının başlatılması gerekliliği belirtilmiştir. Turizm işletmelerinin sorunlarından biri de her şey dâhil sistemidir. Otelde her türlü ihtiyaçları karşılanan turist otel dışına çıkmamakta ve bu sebeple ilçe esnafı için herhangi bir getiri sağlamamaktadır.

Turizmin pazarlanması yönünden de ilçenin zayıf yanları bulunmaktadır. İlçeye gelen tüm turistler tur operatörleri aracılığıyla gelmektedir. Bu sebeple ilçeye gelen turist tanınmamaktadır ve istekleri görülememektedir. Didim'in tanıtımının Didim özelinde değil, destinasyon odaklı yapılıyor olması, Didim'in tanınmamasına sebep olmaktadır. Aynı zamanda ilçenin turizm açısından sadece İngiltere pazarına bağlı olması, kriz gibi ekonomik sorunlardan daha kolay etkilenmesine yol açmaktadır.

İnşaatçılık ve şehir yapılanması bakımından da ilçenin eksiklikleri olduğuna dikkat çekilmiştir. İlçede öne çıkan inşaat sektörü ilçedeki yapı stokunun fazlalığı ile kendini göstermektedir. Özellikle ilçede turizme hizmet edecek bir meydan bulunmadığı, yapılaşmada doğal dokunun korunmadığı ve eski konutların elden geçirilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. Aynı zamanda ilçede kalitenin yükseltilmesi için marka şehir çalışmalarının başlatılmasının gerektiğine dikkat çekilmiştir. Bununla birlikte ilçede güneş enerjisinin kullanılması teşvik edilerek bir eko şehir projesinin hayata geçirilmesinin gerekliliğinden söz edilmiştir.

TARIM, TARIMA DAYALI SANAYİ VE HAYVANCILIK:

Didim ilçesinde 119.000 dönüm tarıma elverişli alan bulunmaktadır. İlçede ağırlıklı olarak zeytin ve pamuk yetiştirilmektedir. Yıllık 700 kg ürün alınabilen 35.000 dönüm pamuk arazisi bulunduğu ve Söke İlçesinde ön plana çıkan pamuğun çoğunluğunun aslında Didim topraklarında yetiştiği belirtilmiştir. Ancak pamuk üretimi fazla olmasına rağmen yüksek kar sağlanamadığı bildirilmiştir.

İlçede yetiştirilen zeytinin körfezde yetişen zeytinden daha kaliteli ve lezzetli olduğu belirtilmiştir. Didim ilçesi Akdeniz Zeytin ve Zeytin Üreticileri Birliği'ne üyedir. İlçede zeytin üretimi fazla olmasına rağmen bir işleme tesisi bulunmamaktadır ve üretim Gemlik ve Akhisar bölgelerine gönderilmektedir. Zeytin ve pamukta iyi tarım uygulamaları yapılmaktadır ve aynı zamanda Akyeniköy beldesinde de organik tarım uygulamalarına geçilmiş olduğu bildirilmiştir. İlçe turizmle birleştirilerek agro-turizm uygulamaları yapılacak olanaklara sahiptir, örneğin zeytin hasadı ile

turizmin birleştirilmesinin mümkün olduğuna dikkat çekilmiştir. Aynı zamanda ilçede seracılığın ve organik tarımın yaygınlaştırılması ve özendirilmesi gerekliliğinden bahsedilmiştir.

İlçede yavru balık üretme ve balık paketleme tesisleri bulunmaktadır. Ancak bu üretim çiftliklerinin turizm alanlarının üzerinde olması sebebiyle turizm ve yatçılık açısından büyük sorun teşkil etmektedir. İlçede ruhsatı henüz alınmamış 16 adet tavuk çiftliği de bulunmaktadır.

Tarıma yönelik herhangi bir planlama olmaması, tarım alanlarının yüksek gelir sağlaması sebebiyle imara açılıyor olması, su kaynaklarının yetersiz olması sebebiyle tarımın ilçede çok fazla gelişemediği dikkat çekmektedir. Aynı zamanda ilçede makilik alanların da azalması sebebiyle küçükbaş hayvan sayısının azaldığı belirtilmiştir.

SOSYAL ve KÜLTÜREL DURUM:

İlçede genç nüfus oranının yüksek ve halkın eğitime karşı oldukça duyarlı olduğu belirtilmiştir. İlçede pek çok okul binası yakın zamanda inşa edilmiş olduğundan dolayı deprem yönetmeliğine uygun olarak yapıldığına dikkat ekilmiştir. Aynı zamanda ilçede bir yurt ihtiyacı olduğu belirtilmiştir. Sağlık konusunda yeterli sayıda uzman hekim ve sağlık görevlisi mevcuttur ancak yaz aylarında yaklaşık 10 katına çıkan nüfus için yetersiz kalmaktadır. Bununla birlikte ilçeye en yakın büyük hastane 100 km uzaklıkta bulunmaktadır.

İlçe oldukça yoğun göç almaktadır, bu sebeple nüfus artış hızı normalin üzerinde gerçekleşmektedir ve pek çok farklı kültürden insan bir arada yaşamaktadır.

İlçede Adnan Menderes Üniversitesi Didim Meslek Yüksekokulu Turizm ve seyahat hizmetleri ve aşçılık programları bulunmaktadır. Ancak işletmelerle üniversite arasındaki iletişim kopukluğu bulunduğu belirtilmiştir. Yüksekokul öğrencilerinin staj için Antalya'da bulunan otelleri tercih ettikleri bilinmektedir.

İLÇE GZFT TOPLANTISININ KATILIMCILARI

Tablo 12. Didim İlçe GZFT Toplantısı Katılımcıları

ADI-SOYADI	KURUMU-UNVANI
Ersin EMİROĞLU	İlçe Kaymakamı
Mümin KAMACI	Didim Belediye Başkanı
Yusuf DEVECİ	Akyeniköy Belediye Başkanı
Mustafa DEMİRBAŞ	Akbük Belediye Başkan Vekili
Ertuğrul ÖKSÜZ	İlçe Milli Eğitim Müdürü
İsmail EFE	Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürü
Osman AYYILDIZ	Kent Konseyi Başkanı
M. Cahit KAYA	İl Genel Meclisi Üyesi
Serdar TOPAL	Didim Belediye Meclis Üyesi
Dr. Mehmet Veysel KILIÇ	Didim Toplum Sağlığı Merkezi
Prof. Dr. Atilla YÜKSEL	Adnan Menderes Üniversitesi
Ufuk DÖVER	Didim Ticaret Odası
Ali YELER	Turizm Danışma Bürosu Didim Sorumlusu
Salih BANKOĞLU	DİTAB Başkanı
Hikmet ATİLLA	DİTAB Danışmanı, DTO Meclis Üyesi
A. Deniz ATABAY	Didim Turizm Derneği
Erdal BAYLAN	Didim Turizm Derneği
Ferhan ÖZDEMİR	İlçe Tarım Müdürlüğü-Ziraat Yüksek Mühendisi
Can ATAŞ	MHP Didim İlçe Başkanı
Başer PEKDEMİR	CHP Didim İlçe Teşkilatı
Şavgu AYDIN	CHP Didim İlçe Başkanı
Sadettin AYHAN	D-Marin Didim
Tansel ERGÜN	D-Marin Didim
Ali İhsan KUBALİÇ	Didim Esnaf ve Sanatkârlar Kooperatifi
Ali BUDAK	Mimarlar Odası Yönetim Kurulu Üyesi
Okan ÖZBAŞ	Mimarlar Odası Didim Temsilcisi
Burhan ÇOLAK	Mimarlar Odası Didim Temsilcisi
Atila PINARBAŞI	Mimarlar Odası Didim Temsilcisi
Ahmet BEKTAŞ	İnşaat Mühendisleri Odası
Adem YAMAN	İMO Didim Temsilcisi
Nuray GÜNEŞ	İMO Didim Temsilcisi Yardımcısı
Gökmen KARATAÇ	İnşaat Mühendisi Akbük
Orhan GENÇ	Gazeteci-Didim
Hüseyin ÇALIŞKAN	Mavi Didim Gazetesi-İHA Didim Temsilcisi

Tablo 13. Didim İlçesi GZFT Analizi Tablosu

DİDİM GÜÇLÜ YANLAR	DİDİM ZAYIF YANLAR
Sadece deniz-güneş -kum turizmi değil, aynı zamanda doğa, spor, av ve kültür turizmi olanaklarına da sahip olması	Tarihi turistik dokuların ve sit alanlarının turizme sunulmaması, bakımsız ve çevre düzenlemesi yapılmamış tarihi dokuların varlığı
90 km'lik bir sahil şeridi, mavi bayrak kriterli sahil ve koylarının bulunması	İşletmecilerin ve turizm çalışanlarının turizme gerekli özeni göstermemesi ve işletmelerin yetersiz olması
Alternatif turizmde marka yaratacak ve sürdürülebilir turizm konseptine açık olması	Planlama eksikliği ve imkânların yeterince verimli kullanılmaması
Entegre edilebilecek spor, kongre turizmi potansiyeline sahip olması	Nitelikli istihdam eksikliği ve personelin bölgeyi tanımaması
Yelken ve sörf turizmine olanak oluşturması açısından D-Marin'in açılmış olması	Tanıtım için kaynak azlığı
İlçede yetişen zeytinin körfezde üretilen zeytinden daha kaliteli olması	İkinci konutlar sebebiyle kontrolsüz ve aşırı betonlaşma
119.000 dönüm tarıma elverişli alan bulunması	İkinci konutların kiraya verilerek otellerin önüne geçilmesi
Yıllık 700 kg ürün alınabilen 35.000 dönüm pamuk arazisi bulunması	Turizm için gerekli altyapının sağlanamamış olması.
Akyeniköy beldesinde organik tarım uygulamalarının yapıyor olması	Spor turizmine yönelik tesis eksikliği
Zeytin ve pamukta iyi tarım uygulamalarının yaygınlaşmış olması	Tur operatörleri aracılığıyla gelen turistlerin tanınmaması ve ihtiyaçların bilinmemesi
İlçenin turizmle birleştirilebilecek tarım uygulamalarına sahip olması (zeytin hasadı, agro turizm)	Turizm açısından tek pazara bağlı olunması (İngiltere)
İlçede yavru balık üretme ve balık paketleme tesisi bulunması	Her şey dâhil sistemi sebebiyle turistin dışarı çıkmaması
İlçenin Akdeniz Zeytin ve Zeytin Üreticileri Birliği'ne üye olması	Destinasyon odaklı tanıtım yapılması sebebiyle Didim'in tanınmıyor olması.
İlçede biyolojik arıtma yapan tesis bulunması	Didim-Bodrum Havaalanı arasındaki yolun bozuk olması
Genç nüfus oranının yüksek olması	İşletmeciler ve üniversite arasındaki iletişim eksikliği
İlçedeki okul binalarının deprem yönetmeliğine uygun inşa edilmiş olması	İlçede bulunan balık üretim çiftliğinin turizm alanlarının üzerinde olması sebebiyle turizm ve yatçılık açısından büyük tehlike oluşturması
Halkın eğitime karşı oldukça duyarlı olması	Pamuk üretimi fazla olmasına rağmen kar edilememesi
İlçede bulunan arıtma tesisinin enerji ihtiyacının güneş enerjisiyle karşılanıyor olması	Tarım arazilerinin imara açılması
Mevcut konutların nüfus için yeterli olması	Kooperatif sayısı fazla olmasına rağmen aktif kooperatif sayısının az olması
İlçede bir kent ormanı yapılmasının planlanması	Zeytin işleme tesisi bulunmaması
Modern atık arıtma tesisi ve yağmur suyu altyapısının mevcut olması	Makilik alanların azalması sebebiyle küçükbaş hayvan sayısının azalması
	Su kaynaklarının yetersiz olması
	Tarıma yönelik herhangi bir planlamanın olmaması
	İlçede en yakın büyük sağlık kuruluşunun 100 km mesafede olması
	İlçenin yoğun göç alması ve nüfus artış hızının yüksek olması
	Yaz aylarında İlçe sağlık merkezinin hekim sayısının, yatak kapasitesinin ve mevcut 5 ambulansın yetersiz kalması
	Betonlaşma ve kirliliğin yoğun olması

DİDİM FIRSATLAR	DİDİM TEHDİTLER
	Konutların ve yapılaşmanın turizme hizmet edecek kapasitede olmaması Şehirde turizme hizmet edecek bir meydanın bulunmaması
30.000 dönüme yakın turizm gelişim bölgesi ilan edilmiş kamu alanı varlığı.	Marinaya gelen yatlarla vize sınırı konmuş olması
Sağlık turizmine elverişli temiz nemsiz bir havaya sahip olması	Klasik turizm anlayışının devam etmesi
İlçede bulunan meslek yüksekokulu ile üniversite kenti olma potansiyeli	Yatırım konusunda kış nüfusuna göre yardım alınması
5000-6000 yatak kapasiteli işletme kurulabilecek kapasitede tahsise çıkan alanların varlığı	Alınan kararların uygulamaya geçirilememesi
Toprak reformu uygulaması	Aydın'ın büyükşehir olmasının planlanması
Kırsal Kalkınma Destekleri	Zeytincilik girişimi için maliyetin yüksek olması
Oksijen oranı yüksek, astım hastalığına iyi gelen bir iklime sahip olması	Çiftçiye verilen teşvik arazilerinin kullanılmayıp ticaretinin yapılması
İlçede su ürünleri fakültesi kurulmasının planlanması	Rüzgâr enerjisinin konut alanında kullanılması için maliyetinin yüksek olması
İlçede öne çıkan inşaat sektörünün getirisinin yüksek olması	

4. GELİŞME STRATEJİLERİ

4.1 EKONOMİK GELİŞME STRATEJİLERİ

4.1.1 Tarım

1) Tarımdan elde edilecek gelirin artırılması ve yaygınlaştırılması

- a. İlçede iyi tarım ve organik tarım uygulamalarının belgeli olarak yapılmasının sağlanması
- b. Organik Tarım pazarlarının oluşturulması ve sertifikalandırılması
- c. Balık çiftliklerinin turizm ve deniz ulaşımını engellemeyecek şekilde planlanarak üretimini ve ihracatını sürdürmesini sağlamak adına yapılacak faaliyetler

4.2.2 Turizm

1) Turizm alanında tanıtıma ve turisti tanımaya yönelik araştırma yapılması

- a. Turizm pazarının geliştirilmesine yönelik potansiyel pazar araştırmasının gerçekleştirilmesi
- b. Didim'de tatillerini geçiren turistlerin beklentileri ve yaşadıkları sorunlar ile ilgili bir araştırma yapılması
- c. İlçenin agro-turizm potansiyelinin avantajları ve dezavantajları ile geliştirilebilir olması üzerine bir araştırma yapılması
- d. Didim Otelcilik ve Turizm Meslek Yüksekokulu mezunlarının ilçe içinde staj yapmaları ve istihdam edilmeleri konusunda faaliyetler

2) Turizmin çeşitlendirilerek sezonun daha geniş zaman aralığına yayılması ve daha yüksek gelir seviyesinde turistlerin çekilmesi

- a. İlçede mevcut olan tarım ve turizm potansiyelinin birlikte değerlendirilerek agro-turizmin geliştirilmesi yönünde faaliyetler
- b. Sörf Kulüplerinin de katkılarıyla Sörf Eğitim Merkezleri oluşturulması yönünde faaliyetler
- c. Hava ve rüzgâr açısından avantajlı olan Didim'in konaklama kapasitesi ile birlikte değerlendirilmesi için spor sahaları ve alanlarının yapılarak spor kulüplerinin kamp ve antrenman turizminin geliştirilmesine yönelik faaliyetler

- d. D-Marin tanıtımı ve kapasitesinin verimli kullanılması doğrultusunda gerçekleştirilecek faaliyetler

4.2 ALTYAPI ve SOSYAL GELİŞME STRATEJİLERİ

- 1) İlçenin ulaşım ağının güçlendirilmesi
 - a. İlçenin Bodrum Havaalanı ve anayol ile ilişkisini sağlayan yolun tamamlanması
 - b. İlçe merkezi ve beldeler arasında sağlanan minibüs seferlerinin sıklaştırılması
- 2) Betonlaşmanın önüne geçilmesi ve şehir merkezinde bütünlüğün sağlanması
 - c. İlçedeki betonlaşmanın turistik yapıya uyumu bazı önlemlerin alınması (Bodrum örneğinde olduğu gibi)
 - d. Tarımsal alanların betonlaşmasının önüne geçilmesi

5. YATIRIM ve PROJE ÖNERİLERİ

Didim turizm yoğun ekonomisi ile öne çıkan bir ilçe olmakla birlikte deniz-kum-güneş turizminin doyum noktasına ulaşması ile turizmden yeterli verim alamamaktadır. Bu doğrultuda turizm çeşitlendirmesi ve hizmet altyapısına yapılacak yatırımlar ile daha geniş kitlelere hitap edebilir.

Ayrıca son zamanlarda ülkenin birçok ili ve ilçesi için ön plana çıkan kentsel dönüşüm ile şehir merkezinin turizm kentine uygun hale getirilmesi gerekmektedir.

6. KAYNAKLAR

- Didim Kaymakamlığı İlçe Brifingi, 2011
- 1/100.000 Ölçekli Aydın Denizli Muğla Çevre Düzeni Planı
- TÜİK Veri Tabanları, 2011
- TÜİK Karşılaştırmalı Bölgesel Göstergeler, 2011